

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Η προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς
ως παράγοντας διατήρησης της φυσιογνωμίας της πόλης.

Ροΐω Μητούλα

Υπ. Δρ. Πολιτικών Επιστημών Ε. Μ. Π.

Στις μέρες μας έχει γίνει πλέον αντιληπτό πως η εξέταση της ιστορικής και πολιτισμικής πορείας ενός λαού, κατά το παρελθόν, συμβάλλει αποφασιστικά στην κατανόηση όχι μόνο της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας του αλλά και της πολυφωνίας και της πολυμορφίας του ανθρωπίνου πολιτισμού, παράγοντα ιδιαίτερα σημαντικού για την απρόσκοπτη και αποτελεσματική διεθνή συνεργασία. Ταυτόχρονα, μπορεί να χρησιμεύσει και ως δεξαμενή αναβάπτισης στα ουσιαστικά ιδανικά και τις αξίες του ανθρώπου καθώς και για την *άντληση χρήσιμων στοιχείων που θα βοηθήσουν στη θεώρηση του μέλλοντος*.

Τα στοιχεία του παρελθόντος αποτελούν σημαντική παράμετρο για τη σύνθεση της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας οποιοδήποτε υποκειμένου έρευνας και είναι φυσικό πως το δομημένο (ή και μη δομημένο) από τον άνθρωπο περιβάλλον δεν μπορεί να αποτελέσει εξαίρεση. Τα ιστορικά κέντρα των πόλεων, ως φορείς μεταβίβασης μηνυμάτων της ιστορικής πορείας μιας χώρας, μιας πόλης ή ενός λαού, εκφράζουν σε σημαντικό βαθμό την ταυτότητά του.

Με τον χάρτη της Βενετίας, το 1964, αλλά και αργότερα, με τη διακήρυξη του Άμστερνταμ, το 1975, αντιμετωπίζεται σοβαρά το θέμα της διατήρησης των ιστορικών κέντρων των πόλεων. Διακηρύσσεται πως η παρακμή και η εγκατάλειψη τους έχει φτάσει σε οριακό σημείο και απαιτείται όχι μόνο σοβαρή αντιμετώπιση και λήψη άμεσων και δραστικών μέτρων, αλλά ταυτόχρονα και σχολαστική μελέτη και διερεύνηση των αιτιών αυτής της εγκατάλειψης.

Από τα παραπάνω μπορούμε να διαπιστώσουμε το πρόσθετο ενδιαφέρον που αποκτούν οι επιβιώσεις του δομημένου περιβάλλοντος για την πολιτισμική παράδοση του χώρου και των ανθρώπων του, καθώς θα συμβάλλει στην εξασφάλιση της αυτογνωσίας και της ιστορικής συνέχειας και, κατ' επέκταση, στη διατήρηση της *ιδιαίτερης φυσιογνωμίας κάθε τόπου*.

Το μνημείο ως παράγοντας φυσιογνωμίας μιας πόλης

Μια σημαντική εξέλιξη στη θεώρηση του μνημείου μέσα στο πλαίσιο του δομημένου περιβάλλοντος ήταν η διάκριση που πραγματοποιήθηκε μεταξύ του *μνημείου* και του *αρχαίου*. Έγινε έτσι δυνατή η συγκρότηση της επιστήμης που ασχολείται με την έρευνα και τη μελέτη των μνημείων, της ΜΝΗΜΕΙΟΛΟΓΙΑΣ, σε αντιδιαστολή προς την ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ, αντικείμενο της οποίας αποτελούν τα αρχαία ευρήματα¹.

Η βασική λειτουργία ενός *μνημείου* είναι να προάγει την ανθρώπινη μνήμη και να λειτουργεί ως συνδεδετικός κρίκος του παρόντος με το παρελθόν. Το μνημείο προκαλεί ερεθίσματα, αν όχι στο σύνολο, τουλάχιστον στην πλειοψηφία των μελών μιας κοινότητας, ή και σε μια ευαρίθμη έστω ομάδα ανθρώπων, ανεξαρτήτως προέλευσης και καταγωγής².

Η *ιστορική μνήμη*, την οποία υπηρετούν τα μνημεία, έχει διττό ρόλο. Από τη μία πλευρά λειτουργεί ως *αρχείο*, που παρέχει απτές αποδείξεις για μια εποχή, για το περιβάλλον, τους ανθρώπους και τις δραστηριότητές τους. Από την

Ένα από τα χαρακτηριστικότερα δείγματα διατήρησης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς μπορεί κανείς να δει στην Πλαιά Αγορά της Αθήνας. Στο βάθος φαίνεται ένα από τα Μνημεία του Κόσμου, ο Παρθενώνας, και κάτω αριστερά η παραδοσιακή περιοχή της Πλάκας.

άλλη πλευρά κατέχει και ρόλο διδασκάλου, αφού αποτελεί δεξαμενή στοιχείων που, ίσως και σήμερα, απαντούν σε ορισμένες ανάγκες του ανθρώπου και της κοινωνίας ή παρουσιάζουν τους τρόπους με τους οποίους οι ίδιες ανάγκες απαντήθηκαν σε άλλες κοινωνίες και άλλες εποχές¹.

Σ' ένα αστικό περιβάλλον τα μνημεία κατέχουν εξέχουσα θέση. Έχουν διάσταση πολιτισμικού κειμηλίου που παραλαμβάνεται και παραδίδεται από γενιά σε γενιά ως αναλλοίωτο και άφθαρτο σημάδι μιας άλλης εποχής και ενός άλλου πολιτισμού. Ενέχουν, όμως, και το χαρακτήρα της ζωντανής πολιτισμικής ύπαρξης, που χρησιμοποιείται ως εφελκτήριο για τη συνέχιση και περαιτέρω ανάπτυξη του πολιτισμού².

Έτσι, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η φυσιογνωμία μιας πόλης καθορίζεται από τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά της, μπορούμε με ασφάλεια να συμπεράνουμε πως τα μνημεία ενός αστικού περιβάλλοντος επιδρούν καθοριστικά στη διαμόρφωση της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας του.

Η αρχιτεκτονική κληρονομιά αποτελεί ουσιαστικό τμήμα της πολιτισμικής κληρονομιάς

Οι σχετικές με την πολιτισμική κληρονομιά συμβάσεις της ΟΥΝΕΣΚΟ του 1954 και του 1972

έχουν συμπεριλάβει, όπως ήδη είδαμε, στην έννοια των πολιτισμικών αγαθών και τα αρχιτεκτονικά μνημεία. Η Σύμβαση της Γρανάδας για την Προστασία της Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς στην Ευρώπη (1985) ορίζει ως "αρχιτεκτονική κληρονομιά" κάθε σημαντική κατασκευή, τα αρχιτεκτονικά σύνολα και τους τόπους.

Το κείμενο της Σύμβασης της Γρανάδας έρχεται να συμπληρώσει τον ορισμό που είχε δώσει για το ιστορικό μνημείο της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς το 2ο Διεθνές Συνέδριο των Αρχιτεκτόνων και των Τεχνικών των Ιστορικών Μνημείων, που είχε πραγματοποιηθεί στη Βενετία (25-31 Μαΐου 1964), όπου αναφέρεται ότι ως αρχιτεκτονικό μνημείο μπορεί να χαρακτηριστεί ένας οικισμός ή μια ολόκληρη πόλη, και να καθοριστεί αποφασιστικά η φυσιογνωμία της από τον μνημειακό της χαρακτήρα. Για παράδειγμα, η πόλη της Βενετίας έχει χαρακτηριστεί, στο σύνολό της, ως αρχιτεκτονικό μνημείο⁴.

Αντίστοιχα, μεμονωμένα μνημεία ή οικισμοί, στο πλαίσιο αστικών συγκροτημάτων, τροφοδοτούν με τα χαρακτηριστικά τους τη γενική τους εικόνα. Σε κάθε ήπειρο του πλανήτη υπάρχουν πόλεις, που η γενική τους εικόνα χρωματίζεται έντονα από τα αρχιτεκτονικά τους μνημεία. Ο ναός της Νοτρ Νταμ, το μουσείο του Λούβρου ή η Αψίδα του Θριάμβου επηρεάζουν την ιδιαίτερη φυσιογνωμία της γαλλικής πρωτεύουσας, κατά τον ίδιο τρόπο που η Ακρόπολη με τον Παρθενώνα και ακόμα ο παραδοσιακός οικισμός της Πλάκας μορφοποιούν τη φυσιογνωμία της Αθήνας.

Καταλήγουμε έτσι στο συμπέρασμα ότι η αρχιτεκτονική παράδοση μιας πόλης αποτελεί σημαντικό τμήμα της γενικότερης πολιτισμικής κληρονομιάς και καθορίζει, σε μεγάλο βαθμό, την ευρύτερη εικόνα που προβάλλει και αντιπροσωπεύει η πόλη στην κοινή γνώμη.

Η αναγκαιότητα διατήρησης και προστασίας της πολιτισμικής παράδοσης

Ο άνθρωπος, από τη νηπιακή κιόλας ηλικία της ανάπτυξης του πολιτισμού του, συνειδητοποιεί τη φθοροποιοτή δύναμη του χρόνου. Παρατηρώντας τις επιδράσεις του χρόνου ακόμα και πάνω στον ίδιο του τον εαυτό, με το σταδιακό αδυνατισμό της μνήμης, προσπάθησε να καταπολεμήσει αυτή την πραγματικότητα, στο μέτρο που κάθε φορά του εξασφάλιζαν οι δυνάμεις του⁵. Στις μέρες μας, η διατήρηση της παραδοσιακής κληρονομιάς αναδεικνύεται σε μια αναγκαιότητα, καθώς η απειλή που δέχεται από την εξέλιξη είναι αμεσοτέρη, εξαιτίας της ιλιγγιώδους αύξησης της ταχύτητας, με την οποία η τελευταία κινείται^{6,7}.

Η μέριμνα για την αποκάλυψη, συντήρηση και διαφύλαξη των μνημείων του παρελθόντος από τυχόν φθορές και καταστροφές είχε αρχίσει να εκδηλώνεται σε αρκετές ευρωπαϊκές, κυρίως, χώρες κατά τον 19ο αιώνα, κάτω από την επίδραση του κινήματος του ρομαντισμού, που υποστήριζε την επιστροφή στις αξίες του παρελθόντος⁸. Δεν μπορεί επίσης να θεωρηθεί άνευ σημασίας το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα κάνουν την εμφάνισή τους νέοι κίνδυνοι, που απειλούν τα μνημεία, τις ιστορικές πόλεις και το φυσικό περιβάλλον. Η βιομηχανική επανάσταση, συνοδευόμενη από την αστυφιλία και τη δημογραφική έκρηξη των πόλεων, είχε ως αποτέλεσμα την εμπορευματοποίηση της γης στα κέντρα των πόλεων και την καταστροφή πλήθους παλαιών κτηρίων, καθώς και την εγκατάλειψη πολλών μικρότερων παραδοσιακών οικισμών. Έτσι, κατά τον 19ο αιώνα ξεκινά η συστηματική καθιέρωση κανόνων δικαίου και η ίδρυση ειδικών διοικητικών οργάνων για την προστασία των αρχαιολογικών, κυρίως, μνημείων⁹.

Οι ιδιαίτερες προσπάθειες για την προστασία και διατήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς

Καθώς τα αρχιτεκτονικά μνημεία αποτελούν ένα από τα κυριότερα υποσύνολα της πολιτισμικής κληρονομιάς ενός τόπου, είναι φυσικό να βρίσκονται στο επίκεντρο των προσπαθειών για τη διάσωση και προστασία της τελευταίας, από τη στιγμή που οι προσπάθειες αυτές απέκτησαν μια πιο οργανωμένη μορφή. Στην *Τέταρτη Σύμβαση της Χάγης για τους Κανόνες και τα Έθιμα του Κατά Ξηράν Πόλεμου, το 1907*, ορίζεται ότι απαγορεύεται ο βομβαρδισμός ή η επίθεση σε πόλεις, χωριά ή κτήρια όταν είναι ανοχύ-

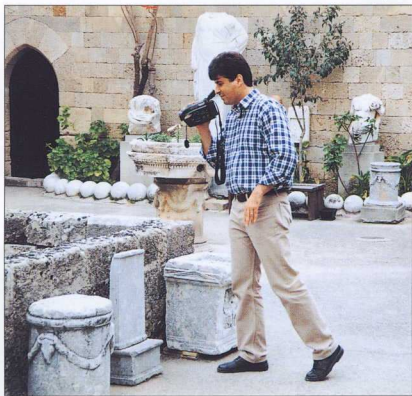
ρωτα. Κατόπιν ορίζεται ειδικότερα ότι κατά τη διάρκεια των εχθροπραξιών πρέπει να λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα, ώστε να προστατεύονται τα κτήρια που είναι αφιερωμένα στη θρησκεία, την τέχνη, την επιστήμη ή σε φιλανθρωπικούς σκοπούς, καθώς και τα ιστορικά μνημεία, εφόσον τα τελευταία δεν χρησιμοποιούνται για στρατιωτικούς σκοπούς¹⁰.

Σε καιρό ειρήνης η προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς απασχολεί τους ειδικούς από την αρχή του αιώνα μας. Η θεωρία της διατήρησης των νεκρών ιστορικών ή παραδοσιακών κελυφών με στόχο τη μορφολογική αποκατάσταση και απομόνωση κτηρίων από το σύγχρονο περιβάλλον εμπλουτίζεται με την έννοια του ευρύτερου χώρου του μνημείου.

Στο 4ο Διεθνές Αρχιτεκτονικό Συνέδριο των Αθηνών (CIAM= Congrès International d'Architecture Moderne) συγκροτήθηκε ο γνωστός *Χάρτης των Αθηνών* με γενικές αρχές για τη σύγχρονη πολεοδομία. Δημοσιεύτηκε με ευθύνη του Le Corbusier και κάνει λόγο για την ιστορική κληρονομιά των πόλεων, που τη θεωρεί τμήμα της ευρύτερης κληρονομιάς της ανθρωπότητας¹¹.

Λίγο αργότερα η ΟΥΝΕΣΚΟ υιοθετεί μια σημαντική, επίσης, Σύσταση που αφορά τη διαφύλαξη και το σύγχρονο ρόλο των ιστορικών περιοχών. Ξεκινώντας από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα ιστορικά κέντρα των σύγχρονων πόλεων και οι παραδοσιακοί οικισμοί, των οποίων ο χαρακτήρας καταστρέφεται ή αλλιώνεται σοβαρά όταν καταδειάζονται τα μνημεία ή γίνονται κακότεχνες ανακατασκευές ή άστοχες επισκευές, η Σύσταση προχωρεί σε ενδεδειγμένη απαρίθμηση των ενδεδειγμένων μέτρων προστασίας.

Το αρχαιολογικό μουσείο της Πόλης Πόλης του Ρόδου γίνεται καθημερινό πόλος έλξης πλήθους τουριστών.

Η προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς στην Ευρώπη

Το Συμβούλιο της Ευρώπης υπήρξε ο πρώτος οργανισμός που ανέλαβε, σχεδόν αποκλειστικά, την προώθηση της διακρατικής συνεργασίας σε θέματα προστασίας και ανάδειξης του ευρωπαϊκού μνημειακού πλούτου. Οι ρυθμιστικές του παρεμβάσεις ξεκινούν με την *Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Σύμβαση* (1954), την πρώτη διακρατική συμφωνία για πολιτιστικά θέματα. Εδώ εμφανίζεται, έστω και αόριστα, η έννοια της *κοινής ευρωπαϊκής πολιτισμικής κληρονομιάς*¹².

Το Μάιο του 1964 γίνεται στη Βενετία το 2ο συνέδριο των αρχιτεκτόνων και αναστηλωτών ιστορικών μνημείων, όπου επιβεβαιώνεται η σημασία των ιστορικών κέντρων και μπαίνουν οι βάσεις του σχεδιασμού για τη διατήρησή τους. *Το 1967 στην Τσεχοσλοβακία, στο 9ο Συνέδριο της Διεθνούς Ένωσης Αρχιτεκτόνων*, γίνεται ευρύτερα αποδεκτό ότι η αντιμετώπιση των ιστορικών κέντρων πρέπει να βρεθεί στο επικεντρωμένο γενικότερο οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής, γεγονός που αποτυπώνεται και στο ψήφισμα του Συνεδρίου¹¹.

Τη δεκαετία του '70 έρχεται στο προσκήνιο η επαναχρησιμοποίησή τους ως εναλλακτική και οικονομική λύση στην αστική ανάπλαση. *Το 1975 είναι χρονιά αφιερωμένη στην προστασία της ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και*

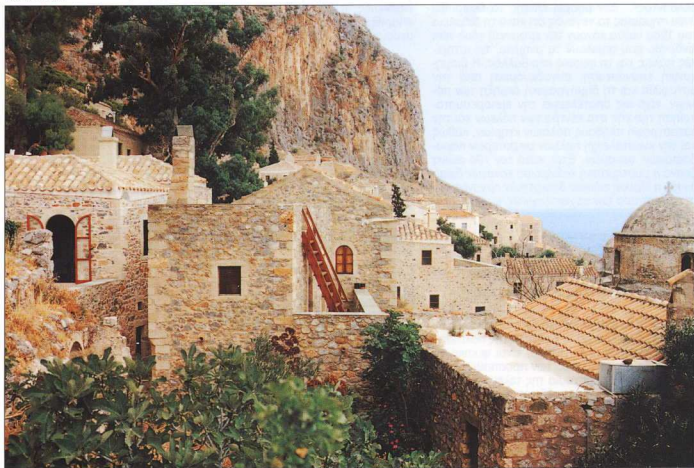
κλείνει με το Συνέδριο του Άμστερνταμ, όπου ψηφίζεται η ομώνυμη Διακήρυξη. Στη Διακήρυξη σημειώνεται ότι η νέα διασάση που πρέπει να λάβει η αρχιτεκτονική παράδοση είναι εκείνη της διατήρησης της ιστορικής συνέχειας, έτσι ώστε να αποτελέσει παράγοντα αυτονομίας των κατοίκων¹⁰.

Η δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με στόχο την προστασία της πολιτισμικής κληρονομιάς συστηματοποιείται το 1992 με το *άρθρο 128 της γνωστής Συνθήκης του Μάαστριχτ*, στο οποίο ορίζεται ως ένα πεδίο ενδιαφέροντος της Ένωσης η διατήρηση και προστασία της πολιτισμικής κληρονομιάς ευρωπαϊκής σημασίας.

Σημαντική επίδραση στη διαμόρφωση των ευρωπαϊκών κειμένων οδηγών για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς είχαν δύο κείμενα που ψηφίστηκαν μετά από Διεθνή Συνέδρια του ICOMOS. Το πρώτο κείμενο υιοθετήθηκε από τη *Γενική Συνέλευση του ICOMOS στην Ουαϊάγκτον το 1987* και βασίζεται στο Ψήφισμα της Βενετίας του 1964. Αποκαλείται *Διεθνής Χάρτα για την Προστασία των Ιστορικών Πόλεων*. Το δεύτερο υιοθετήθηκε στο *Διεθνές Συνέδριο του ICOMOS στη Σρι Λάνκα το 1993*, όπου διαπιστώνεται η πρόθεση να μην είναι αποσπασματικές οι επεμβάσεις στα αρχιτεκτονικά μνημεία ή στα ιστορικά κέντρα, αλλά να εντάσσονται σε μία κοινή στρατηγική ανάδειξης τους.

Σύμφωνα με το πνεύμα της επισήμανσης αυτής, δεν μπορούμε να εννοήσουμε τα μνημεία

Μονεμβασία: ένας ολόκληρος βυζαντινός οικισμός με το κάστρο του προστατεύεται.

αποκομμένα από το οργανικό τους περιβάλλον και τη γενικότερη φυσιογνωμία του τελευταίου. Τον κυρίαρχο ρόλο στη φυσιογνωμία μιας πόλης τον διαδραματίζει η συμπεριφορά του μνημείου, άρα ο σεβασμός και η επιμελημένη ανάδειξη του συνεπάγονται αυτόματα προστασία του χαρακτήρα και της φυσιογνωμίας της πόλης από πιθανές άστοχες μεταβολές.

Συμπεράσματα

Κάνοντας μια επισκόπηση των κειμένων που προβλέπουν τις δράσεις οι οποίες επιβάλλεται να αναληφθούν σε πανευρωπαϊκό επίπεδο για τη διατήρηση και προβολή της ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, παρατηρούμε ότι σχεδόν σε όλα υπάρχει μέριμνα για τη διατήρηση της σύνδεσης των αρχιτεκτονικών μνημείων με το ευρύτερο αστικό περιβάλλον που είναι τοποθετημένα. Αυτό αποτελεί μια καταφανή απόδειξη του ενδιαφέροντος για τη διατήρηση της φυσιογνωμίας της ευρωπαϊκής πόλης, η οποία εξασφαλίζεται με την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. Συγκεκριμένα:

- Σε όλα τα κείμενα που ψηφίστηκαν σε συνέδρια σχετικά με την προστασία της πολιτισμικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς οι ορισμοί είναι κοινοί, με ιδιαίτερη έμφαση στη θεώρηση του αρχιτεκτονικού χώρου ως ενιαίου.
- Τονίζεται από κάθε πλευρά ότι η οποιαδήποτε δράση που αποβλέπει στην προστασία ή την αναστήλωση ενός μνημείου θα πρέπει σε κάθε φάση να λαμβάνει υπόψη της το γενικότοπλο πλέγμα στοιχείων που περιβάλλει το εν λόγω μνημείο, έτσι ώστε να μη γίνεται η γενικότερη μορφή του.
- Επίσης, θεωρείται ότι πρέπει να συυπολογίζεται η παράδοση που συνοδεύει το συγκεκριμένο μνημείο, γεγονός που εξασφαλίζει τη συνέχεια της συνεισφοράς του στη φυσιογνωμία του αστικού περιβάλλοντος που ανήκει.
- Σημειώνουμε ότι και στη διαδικασία ειδικής εκπαίδευσης των προσώπων που θα αναλαμβάνουν τα παραπάνω έργα προβλέπεται η παροχή οδηγιών και υποδείξεων για το σεβασμό, τη μελέτη και την αξιοποίηση αυτής της παράδοσης και των στοιχείων της γενικότερης φυσιογνωμίας της πόλης.
- Σημαντικό στοιχείο αποτελεί το γεγονός ότι ζητείται η ευαισθητοποίηση των κατοίκων, που με τις εμπειρίες τους από την καθημερινότητα μπορούν να συνεισφέρουν στη διατήρηση της γενικής εικόνας που προβάλλει το δομημένο και μη περιβάλλον μιας πόλης.
- Επίσης προκύπτει ότι απαραίτητη είναι η συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων για να εξυμνηρηθούν οι παραπάνω στόχοι. Έμειβε θα μπορούσαμε να παρατηρήσουμε ότι αναβαθμισμένο ρόλο μπορούν να διαδραματίσουν οι τοπικές αρχές. Επιπλέον, ευαίσθητο αναδεικνύεται το θέμα της τουριστικής εκμετάλλευσης, αφού σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να γίνεται η ακεραϊγότητα και η προστασία του μνημείου ούτε η συνολική εικόνα της πόλης.

Πάρος: Χαρακτηριστικό δείγμα παραδοσιακού κυκλαδικού πολιτισμού.

Σημειώσεις

1. I. N. Στεφάνου, "Η έννοια του μνημείου και η θεολογία προστασίας του", Πρακτικά 6ου Συνεδρίου Αθηνών Αρχαιολογικής Εταιρείας, Αθήνα 9-13.5.1984.
2. P. Krier, "Urban Spare", *Architectural Design*, op. 1, 1979.
3. L. Krier, "Analyse et perspective de l'ilot traditionnel", *Architecture d'Aujourd'hui*, No 187, 1980.
4. Ν. Κόνσολα, *Η Δεύτερη Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1994.
5. P. Boylan, *Review of the Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict (The Hague Convention of 1954)*, Paris: Unesco, 1983.
6. Council of Europe, *European Charter of the Architectural Heritage*, Strasbourg 1975a.
7. Council of Europe, *The Council of Europe and the Cultural Heritage*, (Information Document), Strasbourg 1991.
8. N. Pevsner, *Ruskin and Viollet - de - Luc. Englishness and Franciness in the Appreciation of Gothic Architecture*, London 1970.
9. P. Keeffe, L. Prott, *Law and the Cultural Heritage*, τόμ. 1: *Discovery and Excavations*, Azbingdon: Oxon, Professional Books, 1984.
10. Επιστημονικό Συνέδριο Σπάρτης, "Νέες Πόλεις πάνω σε Παλιές", Πρακτικά Συνεδρίου, 1994.
11. I. N. Στεφάνου, Α. Χατζηπούλου, Σ. Νικολαΐδου, *Αστική Ανάπτυξη*, εκδ. ΤΕΕ, Αθήνα 1995.
12. Council of Europe, *Third European Conference of Ministers Responsible for the Cultural Heritage, Proceedings*, Strasbourg 1993.

The Protection of the Architectural Heritage

Roido K. Mitoula

The research into the cultural course of a people and the study of its history and past decisively contribute to the understanding of its specific physiognomy and identity. The architectural heritage records, in the most explicit and legible way, this cultural course, therefore its protection is universally considered as indisputable. This article deals with the concept of monument and its significance for the formation of a city's physiognomy as well as with the value of the architectural monuments, being an essential part of the cultural heritage of a place. Then the necessity of protecting the cultural tradition and the relevant efforts made so far are presented, while emphasis is laid on the architectural heritage and the European examples in particular. Finally, the article ends with a series of interesting findings and conclusions.